

Dr. Markó József:¹

MŰHIBA AZ IPARJOGVÉDELMI ÜGYFÉL-KÉPVISELETI GYAKORLATBAN²

(EGY JOGESET TANULSÁGAI)

T A R T A L O M :

	Oldal
1. Bevezető	1
2. Az ügy héttete	2
3. Kártérítési per jogi képviselő ellen	3
3.1. Elsőfokú bírósági eljárás	3
3.2. Fellebbezési eljárás	6
3.3. Felülvizsgálati eljárás	8
4. Következtetések	10

1. BEVEZETŐ

Iparjogvédelmi ügyekben a jogkereső ügyfelek hivatásszerű képviseletére feljogosított képviselő (szabadalmi ügyvivő vagy ügyvéd) megbízási jogviszony alapján felelős az ügyek jogszabályi előírásoknak megfelelő szakszerű és lelkiismeretes képviseletéért. Eljárása eredményéért a képviselő általában csak akkor vonható felelősségre, ha jogszabályba ütköző módon vagy megbízója érdekében ütköző módon, annak megsértésével jár el.

¹ *A szerző magyar és európai szabadalmi ügyvivő, Jedlik Ányos-díjas*
[E-mail: j.marko@t-email.hu]

² *Az UNION Magyar Csoportjának 2007. 07. 03-i közgyűlésén elhangzott előadás szerkesztett és kibővített változata*

Ügyfél kárára elkövetett súlyos képviselői szakmai hibák, jogsértések, azaz úgynevezett „műhibák” a hazai és a nemzetközi iparjogvédelmi gyakorlatban is nyilván már előfordultak, de – kiterjedt kutatásaink dacára - eddig egyetlen ilyen jogesetről sem sikerült tudomást szereznünk, amelyben az illetékes bíróság jogerős ítéletben megállapította volna a képviselői jogsértést és a „műhibát” vétő képviselőt kártérítésre kötelezte volna, és mindez nyilvános publikációban megjelent volna. A jelen dolgozat tehát a szakirodalomban fehér hollónak tekinthető.

Műhiba elkövetésének veszélye, pedig Damoklész kardjaként állandóan ott függ a hivatását kellő szakértelemmel, körültekintéssel és alaposággal művelő szabadalmi ügyvivők és ügyvédek feje fölött is. Ez persze nem baj, sőt szerintünk talán éppen ez az állandó veszélyérzet az, ami ébren tarthatja a jogi képviselőben azt a szükségszerű figyelmeztetést, hogy az iparjogvédelem speciális jogi szakterület, amely sajátosan gondos ügykezelést igényel. Amint az alábbi ismertetésből kitűnik, ezt a gyakorló jogi képviselők közül nem mindenki veszi kellően komolyan.

A téma különös jellegére és publikált formában való rendkívül ritka előfordulására tekintettel ajánljuk szíves figyelmükbe az alábbiakat, amelyek egy ilyen képviselői műhiba megtörténtéről és a kártérítés elbírálásáról tudósítanak. Az ügy ismertetése a közelmúltban jogerőssé vált hazai bírósági ítéleten alapul.

2. AZ ÜGY HÁTTERE

„Szelep” tárgyú találmány feltalálója 1992. 01. 10-én felkereste egy budapesti ügyvédi iroda tagját, dr. K ügyvédet és megbízta a tervezett szabadalmi bejelentése jogi képviselőjével, aki a megbízást elvállalta. 1993. 08. 05-én a képviselő megbízója nevében be is nyújtotta a szabadalmi bejelentést a Magyar Szabadalmi Hivatalnál (továbbiakban: MSZH).

Sajnálatos módon 1998. 03. 14-én Dr. K ügyvéd hirtelen elhunyt, az ügyet az adott ügyvédi irodánál az irodavezető utasítására dr. S ügyvédjelölt vette át.

Időközben a szabadalmi bejelentés ügyében az MSZH 1998. 11. 24-én közzétételi határozatot, majd az érdemi vizsgálata lezárulása után, 1999. 03. 01-án szabadalom-engedélyező határozatot adott ki.

Tekintve azonban, hogy az ügyben az előírt határidőn belül a fenntartási díj a felhívás dacára sem lett befizetve, az MSZH 1999. 09. 09-i határozatban közölte, hogy a végleges szabadalmi oltalom megszűnt. Mivel az újra érvénybe helyezési határidő is - teljesítés nélkül - letelt, a szabadalmi oltalom megszűnést megállapító határozat jogerőssé vált.

A feltaláló csak 2000. 08. 18-án szerzett tudomást a fenti határozatok tartalmáról, amikor az MSZH-t saját megfontolásból személyesen felkereste. Ekkor meglepetéssel értesült tehát arról, hogy időközben a találmányára szabadalmat kapott, de az előírt díjfizetés hiányában a szabadalma már végérvényesen meg is szűnt.

E súlyos jogvesztés észlelése után a feltaláló felkereste jogi képviselőjét és sérelmezte a hiányos tájékoztatást és gondatlan ügykezelést, egyúttal a megbízási jogviszony megsértéséért kártérítési igényt jelentett be.

A kártérítési jogvita azonban a felek között nem volt peren kívül rendezhető, ezért a feltaláló kártérítési pert indított az ügyvédi iroda ellen.

3. KÁRTÉRÍTÉSI PER JOGI KÉPVISELŐ ELLEN

3.1. ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

Feltaláló keresetével az ügyben illetékes Pesti Központi Kerületi Bírósághoz (a továbbiakban: PKKB) mint elsőfokú bírósághoz fordult. A megbízási szerződés megszegése miatt a Ptk.³ 318. §-án keresztül érvényesülő Ptk. 339.§-ra hivatkozással, kártérítés címén kérte az alperes ügyvédi iroda kötelezését 9,8 M Ft elmaradt haszon és ezen összeg utáni kamat, valamint perköltség megfizetésére.

Felperes keresetében előadta, hogy az alperes magatartása jogellenes volt, több ízben megszegte az ügyvédekre vonatkozó jogszabályi kötelezettségét. Ezek okozati összefüggésben vannak azzal, hogy ő végül is elesett a szabadalmi oltalomtól, ennek hiányában pedig a kizárólagos jogából eredő gyártási és forgalmazási haszna elmaradt.

A kereset jogalapjához a felperes kifejtette azon álláspontját, hogy *„a megbízási jogviszony az ügyintéző ügyvéd halálával nem szűnt meg. Erre figyelemmel, dr. K ügyvéd halálát követően az alperes köteles volt a megbízási szerződés alapján a szabadalmaztatási eljárásban a felperest képviselni, és eljárni annak érdekében, hogy a felperes a végleges oltalmat megszerezze. Ehhez képes az alperes az MSZH-tól érkező határozatokat, értesítéseket nem továbbította a felperes részére, és emiatt a felperes nem tudta, hogy a szabadalmat megkapta, de a fenntartási díjat be kell fizetnie, illetve kérheti az oltalom újra érvénybe helyezését. A fizetés elmulasztása miatt pedig megszűnt a végleges oltalom a találmányra.”*

Alperes ellenkérelmében a kereset teljes elutasítását kérte. Álláspontja szerint *„az alperesi magatartás nem volt jogellenes, vétkessége nem bizonyítható. A felperesnek az alperes esetleges alperesi mulasztásból kára nem származott. A kizárólagos oltalmat a felperes elveszítette, ugyanakkor a kizárólagossági jog csak meghatározott személyekkel szemben gyakorolható, de miután nincs olyan konkrét személy, aki a terméket gyártaná, a felperesnek kára nem keletkezett. Az alperest nem terheli felelősség amiatt, mert a felperes a találmányt nem gyártja.”*

Továbbá, az alperesi álláspont szerint *„a megbízási szerződés felmondás folytán megszűnt, így a szabadalmaztatási eljárásban nem terhelte eljárási kötelezettség alperest. Alperes úgy járt el, ahogy általában elvárható, és mindent megtett annak érdekében, hogy a felperest tájékoztassa az ügyintéző ügyvéd haláláról, illetve a bizalmi elv alapján lehetőséget biztosított számára, hogy más ügyvédet bizzon meg.”* Alperes hivatkozott arra is, hogy *„az MSZH-t is több ízben tájékoztatta dr. K. ügyvéd haláláról azzal, hogy a jövőben közvetlenül a kérelmezőnek küldjék értesítéseiket.”*

Alperes elismerte ugyan, hogy elvileg a megbízási szerződés az iroda tagjának elhunytával nem szűnik meg, de rámutatott arra, hogy *„a bizalmi elv alapján felhívta a felperest, hogy adjon újabb meghatalmazást az iroda valamely tagjának, mert ennek hiányában a megbízási szerződést felmondja.”*

A PKKB a 2005. 09. 29-én kelt ítéletében⁴ a rendelkezésére álló bizonyítékok, tanúvallomás és szakértői vélemények alapján az ügyben az alábbi tényállást állapította meg:

³ Az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)

⁴ A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2005. 09. 29-én kelt ítélete (ügyiratszám: 13.P.89.320/2001/83.)

- Felperes az 1992. 01. 10-én kelt tényvázlat szerint megbízta az alperesi ügyvédi iroda tagját, dr. K ügyvédet a szabadalmi eljárásban való képviseléssel.
- 1993. 08. 05-én az alperes „Szelep” címmel a megbízója nevében benyújtotta a szabadalmi bejelentést az MSZH-hoz.
- 1998. 03. 14-én dr. K ügyvéd elhunyt, de erről az alperesi iroda elmulasztotta értesíteni a felperest.
- Felperes ügyvédjének haláláról csak 1998. októberében szerzett tudomást, amikor is az ügyvédi irodát saját elhatározásából felkereste; ekkor szóban tájékoztatták arról, hogy az iroda vezetőjének utasítására az elhunyt ügyvéd ügyeit, beleértve az ő ügyét is, dr. S ügyvédjelölt vette át.
- 1998. 11. 24-én az MSZH megküldte az alperes ügyvédi irodának a közzétételi határozatot, amely szerint a szabadalmi bejelentést 1999. január 28-án közzéteszi, egyben felszólította a bejelentőt az első 6 évre járó fenntartási díj megfizetésére, legkésőbb a türelmi 6 hónap végéig. Alperes az iratot a felperesnek nem továbbította, annak tartalmáról sem tájékoztatta.
- 1998. 12. 01-én dr. S ügyvédjelölt írásban felhívta a felperest, hogy a szabadalmi bejelentése ügyében vegye fel vele a kapcsolatot, de ennek mellékleteként sem küldte meg az MSZH 1998. 11. 24-i határozatát; a felperes ekkor nem, csak később jelentkezett.
- Az MSZH 1999. 03. 01-i határozatában közölte, hogy a felperes szabadalmára szabadalmat adott; ezt a határozatot az alperes 1999. 03. 24-én tértivevényvel átvette, de a határozat tartalmáról a felperest nem tájékoztatta.
- 1999. 09. 09-i határozatban az MSZH közölte alperessel, hogy a fenntartási díj meg nem fizetése miatt a végleges szabadalmi oltalom megszűnt. A határozat tájékoztatást adott arról is, hogy a szabadalmi oltalmat - a hiányok pótlásával - meddig lehet újra érvénybe helyezni. E határozatot az alperes a postai feladóvény szerint 1999. 09. 14-én átvette, de azt nem továbbította a felpereshez, annak tartalmáról sem tájékoztatta.
- Miután a fenntartási díjat a legvégső határidőig sem fizették meg, a szabadalom megszűnése véglegessé vált. Erről a felperes csak 2000. 08. 18-án szerzett tudomást, amikor saját elhatározásából az MSZH-t személyesen felkereste. Ekkor szerzett ugyancsak tudomást a fenti határozatok tartalmáról.
- Ezt követően, a felperes határozott felszólítására dr. S a rendelkezésére álló iratokat felperesnek 2000. 08. 23-án megküldte. Ezek között megküldte annak a 1998. 12. 01-én kelt levelének másolatát is, amelyben állítólag tájékoztatta az ügyvéd haláláról. Ehhez mellékelte azt az értesítést is, miszerint *„tájékoztatjuk, hogy amennyiben az irodánk valamely tagjának nem ad megbízást, úgy a megbízást részünkről a levél kézhezvételétől számított 15 napon belül felmondottnak tekintjük”*.

AZ ELSŐFOKÚ ÍTÉLET FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSAI A KÖVETKEZŐK:

- a) Felperes keresete túlnyomórészt alapos.
- b) A Ptk. 318.§ szerint a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés mérséklésének – ha a jogszabály kivételt nem tesz – nincs helye.

- c) A Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján, aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.
- d) A Pp.⁵ 164. § (1) bekezdése alapján a jelen perben a felperesnek kellett bizonyítania az alperesi magatartása jogellenességét és az elmaradt haszon mértékét, valamint a kettő közötti okozati összefüggést, míg az alperes bizonyíthatta, hogy úgy járt el, ahogy az adott esetben elvárható.
- e) Az ügyvédekről szóló törvény⁶ (Ütv.) 24. § (7) bekezdése alapján az ügyvédi irodának adott megbízás dr. K ügyvéd halálával nem szűnt meg, hanem az iroda vált megbízottá. Ezért az alperes, mint megbízott dr. K. halálát követően köteles volt a felperest képviselni és érdekében eljárni.
- f) A megbízási szerződés felmondásával kapcsolatban az ítélet utalt az Ütv. 24. § (1) bekezdésére, amely szerint az ügyvéd az elfogadott megbízást bármikor, indokolás nélkül, írásban felmondhatja. A felmondási idő a megbízó értesítésétől számított 15 nap. Az ügyvéd azonban a felmondási idő alatt is köteles a megbízó érdekében eljárni. A felmondás viszont a Ptk. 321. § (1) bekezdése szerint csak határozott jognyilatkozat lehet, amely pontosan megjelöli a felmondás időpontját. A jelen esetben viszont az alperes nem tudta hitelt érdemlően bizonyítani, hogy a megbízási szerződést érvényesen felmondta.
- g) Alperesnek az ellenkérelemben előadott kimentését az elsőfokú bíróság nem fogadta el. Az ítélet hivatkozott az Ütv. 24. § (4) bekezdésére, amely szerint a megbízás megszűnését vagy korlátozását az ügyvéd köteles annak a hatóságnak írásban jelenteni, amelynél a rábízott ügy folyamatban van. Az alperes hivatkozott ugyan arra, hogy 1998. 11. 03-án kelt levelében tájékoztatta az MSZH-t dr. K ügyvéd haláláról, és kérte, hogy az iratokat ezt követően közvetlenül az ügyfélnek küldje meg, de az elsőfokú bíróság megkeresésére az MSZH olyan írásbeli nyilatkozatot adott, hogy az alperes által jelzett tartalommal levelet, megkeresést az ügyvédi irodától nem kapott. Az alperes viszont nem tudta postai feladóvevénnyel igazolni azt az állítását, hogy az ügyfél részére történő kézbesítés iránti kérelmet elküldte az MSZH-hoz.
- h) A fentiek alapján a bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a felperes és az alperes között fennálló megbízási jogviszony alapján az MSZH jogszerűen kézbesítette az iratokat az alperes irodának, még abban az esetben is, ha kifejezetten az ügyfél részére történő kézbesítésre kérték volna fel.
- i) Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a megbízási szerződés alapján az alperest terhelte a kötelezettség, hogy a szabadalmaztatási eljárásban a felperes helyett és érdekében eljárjon. Erre tekintettel a felperes bízhatott abban, hogy alperes ügyét megfelelően képviseli. A felperesnek küldött alperesi felhívó levél semmilyen konkrétumot nem tartalmazott, nem is utalt a szabadalmi bejelentés közzétételére.
- j) A helyettes taggal kapcsolatosan az ítélet utalt az Ütv. 24. § (7) bekezdésében foglaltakra, miszerint valamely tag halála esetén az ügyvédi iroda vezetőjének kell az ügyei vitelére más tagot kijelölnie. A jelen esetben az alperes irodavezetője szabálytalanul dr. S -t jelölte ki, aki a 1996. 02 és 1999. 03. 31. között ügyvédjelölt volt, és ráadásul erről a tényről a felperest nem tájékoztatta. Másrészt, az ügyfeleket

⁵ Az 1952. évi III. törvény a Polgári Perrendtartásról (Pp.)

⁶ Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (Ütv.)

a megbízási szerződés felmondásáról is általában az ügyvédjelölt értesítette, jöllehet a törvényes felmondást kizárólag az iroda vezetője lett volna jogosult közölni.

- k) A bíróság a fentiek alapján úgy ítélte meg, hogy az alperes nem tudta kimenteni magát, mert nem tudta bizonyítani, hogy az adott esetben úgy járt el, ahogy általában elvárható, és hogy betartotta az Ütv. előírásait (pl. a 24. §-ban előírtakat), illetve a megbízási szerződésben foglaltakat. A felperes éppen azért fordult ügyvédhez, hogy laikus lévén jogi szakértő segítségét vegye igénybe. Szakmája szabályainak betartását joggal várhatta el az alperestől, ami *„a társadalmi megítélés mércéjén magasabb elvárhatósági szint”*.
- l) Az elsőfokú bíróság az alperes jogsértő magatartása és a felperes elmaradt haszna közötti okozati összefüggést vizsgálva megállapította az alábbiakat:
„Ez az okozati összefüggés aggálymentesen megállapítható volt, hiszen nem vitásan, amennyiben az alperes a megbízási szerződés alapján eljárva a jogszabályi kötelezettségeinek eleget tesz, és teljesíti tájékoztatási kötelezettségét, a végleges szabadalmi oltalom megszerzése, ez alapján pedig a kizárólagos gyártás és forgalmazás joga, és így a felperes haszna sem maradt volna el. A felperes egyértelműen az alperes mulasztása miatt esett el a végleges oltalomtól, illetve az oltalom hiányában a szabadalomból származó haszontól.”
- m) Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a szabadalmi oltalom hiányában a felperes már nincs védve a jogosulatlan utánzókkal szemben, piaci helyzete lényeges mértékben, azaz alapvetően meggyengült a versenytársakkal szemben. A károsulttól tehát nem várható el, hogy most eleve veszteséges tevékenységet folytasson, csupán annak érdekében, hogy a tényleges veszteségét igazolni tudja. Így végül is a bíróság álláspontja szerint *„a kár a jelen esetben a felperes elmaradt hasznával azonosítható”*.
- n) Az elmaradt haszon összegét tekintve, az ítélet hivatkozott a Ptk. 355. § (1) bekezdésére, miszerint a kárért felelős személy köteles az eredeti állapotot helyreállítani, ha pedig ez nem lehetséges, vagy a károsult azt alapos okból nem kívánja, köteles a károsult a kárát megtéríteni. A Ptk. 355. § (4) bekezdés értelmében kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyoniában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.
- o) Felperes elmaradt hasznát a bíróság a perben kirendelt 3 szakértő szakvéleménye alapján vizsgálta, és főleg a 3. szakvélemény alapján arra a megállapításra jutott, hogy *„az elmaradt haszon a 12 évre számított 33,6 M Ft tiszta hasznot figyelembe vétele, évente 2,8 M Ft”*.
- p) Tekintve, hogy a felperes keresetében 9,8 M Ft elmaradt haszon iránti igényt érvényesített, ami 3,5 évre számított haszonnak felel meg, tehát belefér a 12 éves értékelési időszakba, az elsőfokú bíróság ezért ennek megfelelően marasztalta el az alperest, mivel a Pp. 215. §-a szerint a kereseten amúgy sem terjeszkedhetett túl.
- q) Ezen túlmenően, az ítélet kötelezte az alperest közelítőleg 5,7 M Ft kamat és közel 1,0 M Ft perköltség megfizetésére.

3.2. FELLEBBEZÉSI ELJÁRÁS

Alperes a Fővárosi Bíróságnál (továbbiakban: FB) mint másodfokú bíróságnál fellebbezést terjesztett elő, amelyben az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte.

Indokolása szerint az elsőfokú bíróság a jogalap és összezszerűség, az alperesi magatartás és kár közötti okozati összefüggés tekintetében a tényállást tévesen állapította meg, továbbá nem vett figyelembe egyes bizonyítékokat, s ezt nem is indokolta, valamint az összezszerűség meghatározása körében figyelmen kívül hagyta a Pp. szabályait.

A jogalapot illetően az alperes sem vitatta, hogy dr. K halála a megbízási jogviszonyt nem szüntette meg. De álláspontja szerint a felperes a kárát semmivel sem bizonyította, és valójában nincs is olyan kára, amely okozati összefüggésben lenne az alperesi magatartással. Szerinte a szakmai szabályok szerint járt el, viszont a felperes rosszhiszemű magatartását sem lehet figyelmen kívül hagyni, és mulasztását nem lehet az ő terhére felróni.

A felperes csatlakozó fellebbezésében keresetét 10,0 M Ft-tal felemelte (így a felemelt kereset összege: 19,8 M Ft volt), és ennek megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Továbbá, fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, annak helyes indokaira utalással.

Felperes kiemelte, hogy alperes nem mondta fel a megbízást, és ezt alperes nem is tudta bizonyítani. Az összezszerűség kérdésében helyeselte, hogy az elsőfokú bíróság a megfelelő szakmai végzettséggel rendelkező harmadik szakértő véleményét fogadta el és ennek alapján döntött a kártérítés összegét illetően.

A FB 2006. 06. 28-án kelt ítélete⁷ az elsőfokú érdemi döntéssel és annak indokaival - az alperes szerződésszegő magatartásának és ezért kártérítési felelősségének megállapítása körében - egyetértett. Ennek dacára, az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva, az alperes marasztalásának összegét 9,8 M Ft-ról 0,513 M Ft-ra leszállította, továbbá a felemelt összegű keresetet elutasította.

A MÁSODFOKÚ ÍTÉLET FŐBB INDOKAI A KÖVETKEZŐK:

1. A FB egyetértett azzal, hogy az alperes a megbízási szerződést megszegte és az alperes nem bizonyította a perben, hogy a szerződés felmondás folytán megszűnt. Ezért a felperes az alperes szerződésszegése következtében mulasztotta el a fenntartási díjak befizetését, és ennek következtében veszítette el a végleges szabadalmi oltalmat. Ezért az alperes köteles a Ptk. 318. § (1) bekezdés alapján a szerződésszegésével okozati összefüggésben álló kár megtérítésére.
2. Álláspontja szerint helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperes a hivatali határozat ismeretének hiányában mulasztotta el a fenntartási díj befizetésére vonatkozó határidőt, és ennek következtében a végleges szabadalmi oltalmat elvesztette.
3. A FB azonban tévesnek tartotta, hogy a felperes kárát a gyártással és a forgalmazással összefüggő elmaradt haszonnal azonosította az elsőfokú bíróság. A szabadalmi törvényre⁸ utalással megállapította, hogy a szabadalom jogosultjának kizárólagos joga van a találmány hasznosítására. Az Szt. 21. § (1) bekezdés alapján ez azt jelenti, hogy a hasznosítási szerződés alapján a szabadalmas engedélyt ad a találmány hasznosítására,

⁷ A Fővárosi Bíróság 2006. 06. 28-án kelt ítélete (ügyiratszám: 45.Pf.630.027/2006/5.)

⁸ A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 19. § (1) bekezdése

viszont a hasznosító pedig köteles ennek fejében díjat fizetni. Ezzel kapcsolatban az indokolás kiemeli:

„A felperes kára a jelen ügyben abból eredt, hogy mint szabadalmas elveszítette a szabadalom hasznosítására való kizárólagos jogát, azaz megszűnt az a kizárólagos joga, amelynek alapján díj ellenében hasznosítási szerződést köthetett volna. A felperes kára ezért, mint elmaradt haszon, azzal a díjjal azonos, amelyet a felperes, mint szabadalmas a szabadalom hasznosításával elérhetett volna. A gyártásból és forgalmazásból elérhető tiszta haszon nem a szabadalmast, hanem a hasznosítási szerződés jogosultját illette volna, így e haszon elmaradása miatt, annak megtérítése iránt a felperes nem érvényesíthet igényt.”

4. A licenciadíj lehetséges összegét a jogerős másodfokú ítélet a szakértői vélemény alapján a haszon 10 %-ában határozta meg, kiemelve, hogy *„a licenciadíj alapjaként a FB a szakértő véleményét elfogadva arra a következtetésre jutott, hogy a piacképesség szempontjából reálisan 10 éves időszakra vetíthető 10,26 M Ft teljes haszon 10 %-a, azaz 1,026 M Ft az elmaradt licenciadíj összege, vagyis valójában ennyi a felperes teljes kára.”*
5. A Ptk. 340. § (1) bekezdés alapján a FB megállapította, hogy a felperes is közrehatott felróható magatartásával a kár bekövetkeztében, következésképpen kármegosztásnak van helye. A felperes azért mulasztott, mert az alperes 1998. 12. 01-i levelére nem reagált. Ez is közrehatott abban, hogy a felperes nem szerzett tudomást a fenntartási díj megfizetésének kötelezettségéről és határidejéről.
6. A felek mulasztásának mértékét a jogerős ítélet egyenlőnek tekintette, ezért 50-50 %-os kármegosztás alkalmazásával kötelezte az alperest a 0,513 M Ft kár megtérítésére. (A szabadalom tárgyának 10 éves piacképessége időtartamára és a licenciadíjak évenkénti esedékességére figyelemmel középátlagos időponttól határozta meg a késedelmi kamatfizetés kezdő időpontját.)

3.3. FELÜLVIZSGÁLATI ELJÁRÁS

A másodfokú ítélettel szemben a felperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságához (a továbbiakban: LB) mint felülvizsgálati bírósághoz. Ebben kérelmezte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és az alperes felemelt keresetének (19,8 M Ft) megfelelő marasztalását.

A felperes álláspontja szerint a jogerős ítélet tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a szabadalom hasznosításának egyetlen módja a szabadalmi licenciaszerződés megkötése. A szabadalmas ugyanis saját gazdasági tevékenysége keretében is jogosult a találmány gyártására és forgalmazására, éppen ezért az ennek elvesztéséből eredő kára megtérítését, azaz az elmaradt gyártásból eredő elmaradt hasznát is joggal követeli kártérítésként. Másrészt, a kártérítés felemelt kereset szerinti reális összegét az elsőfokú eljárásban a szakértői vélemény is kellően alátámasztotta.

A kármegosztás 50%-os alkalmazását a felperes jogszabálysértőnek tartotta, ugyanis szerinte mindössze az volt a mulasztása, hogy első felhívásra azonnal nem jelentkezett, de ez nem áll okozati összefüggésben a kár bekövetkeztével, mert ezt követően még több alkalommal is elmulasztotta az alperes olyan iratok megküldését, amelyek birtokában a felperes fenntarthatta volna a szabadalmát.

Alperes a jogerős ítélet hatályban való fenntartását kérte.

A LB a 2007. 02. 14-én kelt ítéletében⁹ a felülvizsgálati kérelem keretei között bírálta felül a jogerős ítéletet. A felülvizsgálati kérelem ítélete szerint részben alapos, mégpedig az alábbi indokolás szerint:

1. Az alperes szerződésszegését és az ebből eredő kártérítési felelősségét megállapító jogerős ítéletet az alperes nem támadta, éppen ezért azt a LB a felülvizsgálati eljárásban is irányadónak tekintette.
2. Felperes keresetében a végleges szabadalmi oltalom megszűnése miatt keletkezett vagyoni és nem vagyoni jellegű kárai megtérítésére kérte kötelezni az alperest. Vagyoni kárként azt az elmaradt vagyoni előnyt kívánta érvényesíteni, amely abból eredően érte, hogy gyártás és forgalmazás hiányában elesett az elérhető haszontól. A Ptk. 355. § (4) bekezdés szerint *„pénzbeli kártérítésként a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez, vagy kiküszöböléséhez szükséges”*.
3. Az Szt. 19. § (1) bekezdés szerint a szabadalmi oltalom alapján a szabadalom jogosultjának – azaz a szabadalmasnak - kizárólagos joga van a találmány hasznosítására. Ezzel kapcsolatban az indokolás kifejtette, hogy *„A szabadalomból eredő kizárólagos hasznosítási jog alapvetően és mindenekelőtt azt jelenti, hogy a szabadalmas a találmány tárgyát képező terméket saját maga előállíthatja, forgalomba hozhatja, azaz a találmány tárgyát saját gazdasági tevékenysége keretében hasznosíthatja. Az Szt. 19. § (2) bekezdés szerint a szabadalom által nyújtott kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas bárkivel szemben fellelphet, aki engedélye nélkül a találmány tárgyát gazdasági célból hasznosítja”*.
4. Ezen túlmenően, a szabadalom arra is lehetőséget ad a szabadalmas számára, hogy az Szt. 27. §-ának megfelelően hasznosítási szerződéssel, díj ellenében másnak engedélyt adjon a találmány hasznosítására, amely az Szt. 28. § alapján lehet kizárólagos hasznosítási jog, vagy olyan, amely mellett *„a szabadalmas a találmány tárgyának hasznosítására maga is jogosult”*.
5. Továbbá, az indokolás kifejtette, hogy *„a szabadalmasnak az Szt. 25. § alapján arra is lehetősége van, hogy a találmányból és a szabadalmi oltalomból eredő jogokat átruházza, vagy egyéb módon megterhelje. A szabadalom tehát egy olyan vagyoni értékű jog, amely a szabadalmas számára többféle hasznosítást és ebből eredően többféle módon keletkezett haszon elérését biztosítja”*.
6. A Ptk. 355. § (4) bekezdés alapján az elmaradt gyártásból eredő teljes jövedelemvesztés kártérítésként akkor követelhető, ha a jogellenes magatartás miatt a szabadalmas végleg elesett attól, hogy a szabadalom alapját képező találmány tárgyát gyártsa és forgalmazza. Ezzel kapcsolatban kiemeli az ítélet: *„Nem kétséges, hogy az alperes jogellenes magatartása miatt a felperes objektíve nem esett el attól a lehetőségtől, hogy a terméket saját maga gyártsa és forgalmazza. Erre a felperesnek a szabadalom közzétételét megelőzően és azt követően is lehetősége volt, és az a jövőben is lehetséges. Nem állapítható meg ezért, hogy a felperes az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben végleg elveszítette azt a lehetőségét, hogy a találmány szerinti terméket gyártsa és forgalmazza”*. Ezért nyilvánvaló, hogy *„a meg sem kezdett gyártás, illetve a felperes által a jövőben folytatni nem kívánt gyártás elmaradásából eredő teljes jövedelemvesztésre,*

⁹ A Legfelsőbb Bíróság 2007. 02. 14-én kelt ítélete (ügyiratszám: Pfv.IV.21.969/2006/6.)

- elmaradt vagyoni előnyként a felperes nem tarthat igényt*". Ehhez képest a LB szerint a jogerős ítélet azt helyesen állapította meg, hogy a saját gyártás elmaradásából eredő veszteséget kártérítésként a felperes nem követelheti.
7. Az ítélet további indoka szerint *„ettől függetlenül, kétséget kizáróan megállapítható, hogy a szabadalomból eredő hasznosítási jog kizárólagosságának elvesztése, azaz a vagyoni értékű jog elvesztése olyan hátrányt jelent, amely vagyoni, illetve nem vagyoni kár megítélését indokolja. A saját gyártás esetén ugyanis a hasznosítási jog kizárólagossága a szabadalmas, mint gyártó számára a versenytársakkal szemben versenyelőnyt biztosít, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az oltalom alatt álló termék hasonló rendeltetésű más termékeknél esetleg magasabb áron, nagyobb haszonnal és nagyobb biztonsággal lesz értékesíthető. Ennek a versenyelőnynek az elvesztése kedvezőtlenül befolyásolja a feltalálónak a gyártás megkezdésére vonatkozó szándékát*". Ez pedig olyan vagyoni hátrányt jelent, amely *„indokolja a károsult felperes részére annak csökkentéséhez, illetve kiküszöböléséhez szükséges kárpótlás megítélését*". Miután a szabadalmi oltalomból eredő hasznosítási jog kizárólagossága nem csak a szabadalmi licencia-szerződés keretében érvényesül, ezért nyilvánvaló, hogy *„a felperest ért vagyoni hátrány kiküszöbölése magasabb összegű kárpótlást indokolt, mint amit a másodfokú bíróság ítéletében megállapított*".
 8. A LB szerint a szakértői véleményekből megállapítható volt, hogy a találmány tárgya iránt van kereslet, az a piacon értékesíthető termék. A szakértők a tényleges gyártás és forgalmazás hiányában csak becsült értékek alapján tudták azt a lehetséges bevételt meghatározni, amelyet a felperes egy tényleges gyártás esetén elérhetett volna, és *„eszerint saját gazdasági tevékenység keretében végzett gyártás esetén, a beruházási költségek, valamint a szabadalom fenntartásával kapcsolatos járulékos költségek figyelembe vételével is, a felperes mintegy 10-30 millió forint hasznos eredményt érhetett volna el*". Az indokolás kiemelte még, hogy a szabadalmi oltalom hiányában csökkent versenyelőny miatt azonban ez az eredmény nyilvánvalóan kisebb lenne. A LB ezt is mérlegelve határozta meg a felperest ért vagyoni hátrány kiküszöböléséhez szükséges összeget.
 9. Az ily módon kimutatható vagyoni hátrány mellett *„a felperest az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben nem vagyoni jellegű hátrány is érte, ami javára nem vagyoni kárpótlás megítélését is indokolja. A versenyszférában tevékenykedő vállalkozó megítélését, hírnevét kedvezően érinti, ha a szabadalmi oltalom alatt álló saját találmányát gyártja, vagy egyéb módon hasznosítja. Ezt a kedvező megítélést veszítette el a felperes azáltal, hogy a szabadalom, lényegében a megadását követően nyomban, keletkezésére visszamenő hatállyal megszűnt. A Pp. 163. § (3) bekezdés alapján ezért külön bizonyítás nélkül, köztudomású tényként elfogadható, hogy ez olyan hátrányt jelent a felperes számára, amely nem vagyoni kárpótlás megítélését is indokolja*".
 10. A LB további indoklása szerint helytállóan jutott arra a következtetésre a másodfokú bíróság, hogy a kár bekövetkezése a Ptk. 340. § (1) bekezdés alapján a felperesnek is felróható. A felperesnek is kellő gondossággal kellett volna eljárnia a folyamatban lévő szabadalmi ügyben, azt követően, hogy meghatalmazott ügyvédje meghalt. Bár a megbízási szerződés az ügyvédi irodával nem szűnt meg, önálló intézkedésre jogosult új ügyvéd kijelölése sem történt meg az alperes részéről. Felróható a terhére az is, hogy az alperes által kijelölt ügyintéző 1998-ban hozzá intézett levelére nem reagált, ügyének nem járt utána *„Kétségtelen, ezt követően is lett volna lehetőség arra, hogy a*

szabadalom végleges megszűnését a felperes elhárítsa, de nem állítható, hogy ennek a mulasztásnak a kár bekövetkeztében semmilyen jelentősége nem volt”.

11. Az indokolás szerint arra is figyelemmel kellett lenni, hogy a felperes korábbi feltalálói és szabadalmaztatási tevékenysége folytán a szabadalmi ügy intézésében, nevezetesen abban, hogy a szabadalom közzétételét követően fenntartási díjat kell fizetni, nem volt járatlan, „ugyanakkor a LB túlzottnak találta azt, hogy a felek felelősségét a jogerős ítélet egyenlő mértékűnek tekintette”. Az ügyvédi iroda a tevékenységét keretbe foglaló törvény alapján, különleges szakértelem birtokában látja el az ügyfél jogi képviselőjét, „így az ügyintézés hiányossága folytán a megbízónak okozott kár tekintetében a felelőssége a megbízóénál jóval súlyosabb”.
12. Mindezeket mérlegelve a LB a Ptk. 359. § (1) bekezdésének megfelelő alkalmazásával, a felperes felróható mulasztásának figyelembe vétele mellett is a felperest ért vagyoni és nem vagyoni hátrány kiküszöböléséhez szükséges kárpótlás együttes összegét 2,5 M Ft-ban határozta meg.
13. A LB a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával részben megváltoztatva, a marasztalás összegét tehát 2,5 M Ft-ra leszállította. (A kamatfizetés kezdő időpontját a felperes felülvizsgálati kérelme nem érintette, így azt a LB a jogerős ítélettel egyezően állapította meg, a kamatfizetés elsőfokú ítéletben megállapított mértékét a LB helybenhagyta.)

Ezzel a kártérítési per jogerősen és véglegesen lezárult.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

A bemutatott jogeset is bizonyítja, hogy az iparjogvédelem, azaz tágabb értelemben véve a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogok megszerzése és érvényesítése speciális jogterület, amely járulékos és szigorú követelményeket állít a hivatásos ügyfélképviselőt ellátó szakemberekkel szemben. Példaként említjük csupán, hogy a polgári jog más területeitől eltérően, itt számos olyan jogvesztő határidővel kell számolni, amelyek elmulasztása helyrehozhatatlan károkat okozhat a megbízónak (pl. fenntartási díjfizetés elmulasztása esetén a szabadalmi, használati-mintaoltalmi vagy formatervezési-mintaoltalmi kizárólagos jog megszűnése).

Ezekre a speciális követelményekre időben fel kell készülnie a hivatásszerű képviselőt ellátni szándékozó szakembernek, pl. megfelelő irodai iratkezelési renddel, gondos kézi és/vagy gépi határidő-előjegyzéssel stb., ha az ilyen vagy hasonló kártérítési pereket eleve el akarja kerülni.

Az idézett jogesetre visszatérve, az ügy részleteinek alaposabb ismeretében nem hallgathatjuk el azt a véleményünket, hogy a felülvizsgálati eljárásban jogerősen megítélt 2,5 M Ft-os vagyoni és nem vagyoni kártérítési összeg méltatlanul csekély, mondhatnánk nagyságrenddel kisebb összeg, annál, amit mi magunk méltányosnak tartanánk ahhoz a jelentős károkozáshoz képest, amelyet az alperes sorozatos jogellenes és gondatlan magatartásával okozott a felperesnek. Nevezetesen az alperes megfosztotta ügyfelét egy magas követelményrendszernek (beleértve a világviszonylatban tekintett abszolút újdonságot, valamint a feltalálói tevékenységet, ami a szabadalomképes szellemi alkotás minőségi kritériuma) megfelelő találmányra engedélyezett magyar szabadalmi oltalomtól, és az ebből származó kizárólagos jogtól.

Az összecszerűséget tekintve még leginkább az elsőfokú bíróság álláspontjával tudunk egyet érteni, amely a szakértői véleményre támaszkodva a szabadalomnak köszönhetően 33,66 M Ft tiszta hasznot határozott meg (amint azt fentebb már említettük). Ennek a tiszta haszonnak a jogerősen megítélt 2,5 M Ft viszont csupán 7,4 %-a, ami arányában, de abszolút értékében is méltatlanul kevésnek tűnik.

Úgy értesültünk, hogy a fenti jogesetben bemutatott mintegy 15 évig tartó eljárás, és főleg annak „végeredménye” a felperes feltalálónak egy életre elvette a kedvét a szabadalmaztatástól, a jogi képviselőtől és az ezzel kapcsolatos pereskedéstől. Ugyanakkor távolról sem vagyunk meggyőződve arról, hogy a viszonylag jelentéktelen kártérítés összege a jogsértéssel arányos, komoly szankciót és egyben tanulságot jelenthetett a sorozatos jogsértő alperes számára.

Felperesnek – további jogi lehetőség hiányában - a jogerős ítéletbe bele kellett törődnie, de a fenti okok miatt a polgári igazságérzetétől igencsak távol eső jogérvényesítéssel kapcsolatos aggályai és csalódottságai változatlanul megmaradtak, amit a magunk részéről meg tudunk érteni.

Ki kell emelnünk az ügy egyik sajátosságaként, hogy a fellebbezési eljárásban a FB a szabadalom lehetséges hasznosítási és értékesítési módjaival kapcsolatban meghökkentően téves és a Szt. előírásaival is ellentétes álláspontot foglalt el, amikor arra hivatkozott, hogy a veszteség mindössze arra korlátozódik, hogy a felperes nem adhatott licenciát, de szerencsére ezt a lényegbeli tévedést a felülvizsgálati eljárás korigálta.

Hasonlóképpen kirívóan elhibázottnak tartjuk – a LB-hoz hasonlóan - a FB 50-50%-os felelősség-megosztásra vonatkozó álláspontját, hiszen hogyan is lehetne a jelen ügyben a laikus ügyfélnek az ügyben tapasztalt bizonyos mértékű passzivitását a jogi képviselő nagyságrenddel súlyosabbnak tekintendő, sorozatos mulasztásaival, gondatlanságaival és jogsértéseivel egy szinten kezelni. Sajnálatosnak tartjuk, hogy ezt a felülvizsgálati eljárás csak részben korigálta, de ez sem tükröződik kellőképpen a megítélt kártérítés összegében.

Amint a fentiekből kitűnt, a képviselői jogsértéssel járó kártérítési per egyrészt súlyos anyagi terhet róhat a képviselőre, ami adott esetben egy kisebb irodát tönkre is tehet (dacára annak, hogy a szabadalmi ügyvivő és ügyvéd törvényszabta kötelező felelősségbiztosítása alapján a megítélt kártérítésnek legalább egy részét a biztosító megfizeti). De emellett kiemeljük, hogy egy ilyen elveszített kártérítési per egyúttal jelentősen megtépázhatja a képviselő addig nehezen megszerzett hazai és/vagy nemzetközi szakmai jóhírét¹⁰, ami adott esetben jóval súlyosabb veszteség lehet, mint maga a pénzügyi kártérítés.

Szolgáljanak a fentiek tanulságul, főleg az ifjabb jogi képviselők számára, akik iparjog-védelemi ügyekben is vállalkozni szándékoznak ügyfelek képviselőre!

¹⁰ közhasználatú angol szóval: goodwill

© Dr. Markó József 2007

Publikálva:

Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évfolyam, 6. szám, 2007. december